

KÖNYVISMERTETÉS

A GÓTIKA A KORAI RENESZÁNSZ ÍTÁLIÁBAN

Magyar Könyvklub, 2000

A sorozat 5. kötete

A gótika

„A Párizs környéki, Ile de France-nak nevezett volt a gótikus stílus néven közismert, új építészeti irányzat földrajzi gócpontja; innen sugárzott szét a 12. század második felétől. Vallásos buzgalom és elszánt megújhódókészség együtt játszott közre abban, hogy Európában vilámgyorsan teret hódítsanak azok a formai, építészeti elvek, amelyek a román művészet helyére lépve, a maguk összetéveszthetetlen sajátosságaival a középkor alkonyát vetítik előre.”

A ma élő, a művészettörténetben kevésbé járatos ember nem is gondolná, hogy a távolabbi korokban mennyi vallási, eszmei, tartalma volt a művészeti stílusoknak. Tudjuk – akár e sorozat előző köteteiből is megtanulhattuk –, hogy a középkorban az építő- és a képzőművészet nagyrészt a kommunikáció eszközeként szolgált, és arra rendeltetett, hogy tanokat, világnézetet közvetítsen a nép írástudatlan népeinek, akiket az írott szóval nem lehetett elérni. E kötetet olvasva megértjük, hogy a gótika még valami gyökeresen újat hozott: nyitást egy teljesen új, a gondolati szikárságtól és a zordon merevségtől a nemes derűt előtérbe helyező életérzés felé, a zord, fenséges és szigorú Isten képe helyett a jóságos, kegyes Isten felé.

A szó szoros értelemben vett gótika alapjainak rögzítésére akkor került sor, amikor Suger apát (1081–1151) hozzáfogott a bencés rend egyik jelentős, Párizsközei székhelyének az újjáépítéséhez. Saint-Denisben az addig csupán szétszórtan, esetlegesen és összehangolatlanul felbukkanó elemek önálló életre keltek és gyökeresen új stílust hozak létre. Suger elképzelései nyomán rajzolódhatott ki az Isten házának új képe, amelybe minden eddiginél ragyogóbban és méltóságteljesebben özönlött a fény: az örök mennyei szépség átmeneti, földi megjelenítője.”

„A szoboralakok derűs szépsége távol áll a román szobrok gúzsba kötöttségétől: a figurák görcsös tartása megszűnik, öltözkük lány redői finom ívben hajlanak, átszellemült hosszúkás arcuk az eszményi naturalizmus irányába fejlődő szobrászat kezdetét jelzi.”

A gótikának emellett szintúgy feladata, hogy közvetítse a vallás aktuális üzenetét. „A korabeli hívek serege a ‚földre szállt’ égi Jeruzsálemet vélte felfedezni a katedrálisok – hol nyilvánvaló, hol rejtett, de – kétségtelenül a tökélyig fejlesztett, rituális, misztikus, ezoterikus szimbolizmusában. Egy templom teljes szerkezete jelképes tartalmat hordozott: mindenekelőtt Isten városát jelenítette meg. ...A kapuzat fölé magasodó homlokzat nyugati irányba néz: hatalmas, átható, isteni ‚tekintetével’ – a közepén elhelyezkedő kerek rózsablakkal – mereven fürkészi az ájtatos tömeget, mégis valamiféle méltóságteljes könnyedséget áraszt.

... A templomok belsejébe lépő látogatót általában két ellentétes erő nyugtázza le: az egyik a mélységbe hatoló, központkereső erő, a másik a magasba törő lendület. ...A székesegyház nem csupán az abszolút szentség helye, mely vonz és kisu-gárooz, hanem a hitgyülekezeten belüli testvériesség és egyenlőség érvényesülésének színtere is.”

Csodálatos látképek színesítik a leírásokat. Egyebek közt színes légi-felvételek a sevillai katedrálisról, Siena középkori városmagjáról, a Mont-Saint-Michel gránitsziget bencés apátsági templomáról, Carcassone város középkori részéről. Különlegesen szép templombelsőket sorakoznak itt: a soissons-i székesegyház, a laoni székesegyház, a saint-denis-i apátsági templom, Albi téglából épített székesegyháza, az amiens-i katedrális, a párizsi Saint-Chapelle, a wells-i katedrális.

A fény beáramlásának tág teret nyitó, felfelé törő gótikus építészet másként is ámulatba ejt: hatalmas statikai tudásról tesz tanubizonyságot egy olyan korban, amelyről ezt aligha gondoltuk volna. A kötet viszont maga is utal rá, hogy az építők nagyon tudatosan és szervezeten törekedtek arra, hogy e tudásukat maguknak tartsák meg, azaz ‚know-how’-juk védelmére.

A gótika itt feltáruló szépségeit hosszan-hosszan sorolhatnánk. A kötet végigvezet a stílus fejlődésén és változásain. Elvezet a sugaras gótikától a lángoló gótikához, bemutatja a Franciaországon kívüli irány-

zatokat, köztük olyan sajátos elágazásokat, mint pl. a spanyolországi mudéjar stílus. Megismertet a gótikus világi építészettel, várakkal, palotákkal, s a feltörekvő polgárság épületeivel, mint a leuveni városháza vagy a Palma de Mallorca-i vásárcsarnok.

Nem kevesebb méltatást érdemelne az is, amit a kötet a gótikus szobrászatról és festészeiről elmond, és az ehhez tartozó illusztrációk gazdag és szépséges anyaga.

A sorozat 6. kötete

A korai reneszánsz Itáliában

Ma is az egyik legnagyobb elismerés, ha valakit reneszánsz embernek nevezünk. Emelkedett szellemét, sokrétű tudását és műveltségét, nyitottságát, sokirányú intellektuális érdeklődését, kiemelkedő alkotó teljesítményét dicsérjük vele. Mi több, ebben ott van az is, hogy nem csupán nagyra becsüljük, de kedveljük is azt, akiről így beszélünk. Mindez nyilvánvalóan szorosán összefügg azzal, hogy a reneszánsz gondolkodás és stílus mögött álló felfogás valószínűleg a leginkább emberközelí, emberközpontú és életszerető.

„A reneszánsz új rendre és harmóniára törekedett az élet és a művészet terén egyaránt, s ennek legtökéletesebb kifejezői az itáliai hercegi udvarok voltak: Urbinóban a Montefeltre-, Ferrarában a d'Este-, Milánóban a Sforza-, Riminiben a Malatesta-, Mantovában a Gonzaga-, Firenzében pedig a Medici-család. E nemes urakat nem csupán a reneszánsz uralkodó számára elengedhetetlen kiváló képzettség, kifinomult ízlés jellemezte vizuális kultúrájuk mellett, amely az új művészeti törekvések megfelelő értékeléséhez kellett, hanem a nagyszerű „umanità”,

vagyis a dícséretre méltó emberi érzékenység, nemeslelkűség és bátorság. ...E politikai központok köre jelentős művészeti tevékenység összpontosult; a kor legfontosabb festőit hívták meg kastélyaik, templomaik, palotáik díszítésére, de saját személyük méltó megörökítésére is. Ezért igen elterjedt a lovas emlékműre, síremlékre, portréra szóló megbízás, hogy ezzel is nyilvánosan emléket állítsanak maguknak. Ebben a modern kultúrában tűnik fel a palota és a villa új tartalommal megtöltött fogalma, és már a mecénás ábrázoló igényeit tartja szem előtt. Az új városi rezidencia Firenzében, Michelozzo keze nyomán születik meg, aki a Medici-paloták építője, s ebben a városban új mintát vezet be, amely aztán később egész Itáliában elterjed.”

A reneszánsz emeli a művészt (ismét) mesteremberből a megbecsülendő alkotó rangjára. Jellemző alakja – Leonardo da Vinci mellett, akit ki ne ismerne – Leon Battista Alberti (1401–1472). Egész élete folyamán mindig utazott szerte Itáliában, nem hagyta nyugodni izgága sokszínű természete. Javarészt az építészetnek szentelte magát. A festészethez és szobrászathoz is értett, ám mindenekelőtt teoretikusként és gondolkodóként volt kiemelkedő, különösen sokat tett a művészeti történetírás terén. Dialógust, szatírárt és fabulát is írt, szakavatott lóidomár volt, figyelemre méltó ügyességgel kezelte a lándzsát és az íjat... Ő foglalja rendszerbe az előrelépést, tudománnyá változtatja és korának esztétikai-filozófiai felfogásával kapcsolja össze. Valószínűleg ő a szó modern értelmében vett első építész a világon, hiszen munkáját mint a szellem termékét s nem pusztá konstrukciós technikának fogja föl. ...Azon

fáradozott, hogy a művész fogalmát a hagyományos felfogástól eltérően ne a kézművessel és a kőfaragóval azonosítsák.

Ez a könyv is gyönyörűen illusztrált, csodálatos alkotások – építészeti művek, szobrok, festmények, egyéb dísz tárgyak képeivel ismerkedhetünk benne. Az eddigi köteteknél jóval gazdagabb a kor szellemtörténetének ismertetése. A nyelv azonban hol közvetíti a szerzők által kínált ismereteket, hol pedig elválaszt azoktól. Egynemely mondat lehetne gördülékenyebb, érthetőbb is. A spanyol mondat szerkezet jobban tűri a tömörítést és a bonyolult szófűzést, s olykor feltehetően ez is átüt és kissé rágóssá teszi a szöveget. Mindez azonban nem veheti el az örömet, amelyet e kötet olvasása és főként nézegetése kínál.

O. P.

*Szerkesztette: Hoffmann Márta,
Kozák Ákos és Veres Zoltán*

PIACKUTATÁS

Műszaki Könyvkiadó, Budapest, 2000.
398 p.

A marketingtevékenység kialakítását szolgáló, a marketingdöntéseket alátámasztó, megkönnyítő piackutatás a piaci helyzet felmérésére, a piac várható felvevőképességének megítélésére, elemzésére irányul. Módszertanáról, technikájáról, gyakorlati megoldásairól kevés útmutatás található a hazai szakirodalomban. A szerzői kollektíva által összeállított könyv ezt a hiányt pótolva nyújt a gyakorlatban alkalmazható új ismereteket a marketingtevékenységben részt vevő menedzserek számára, bizonyítva a piackutatás fontosságát a marketingtevékenységben részt vevő menedzserek számára, bizo-